

Provinciaal Monumentenbeleid in Brabant

Op 12 februari 1982 heeft de provincie Noord-Brabant de eerste stap gezet in de richting van een zelfstandiger provinciaal monumentenbeleid.

De staten van Noord-Brabant stelden op die middag een nieuwe subsidieregeling en een provinciale monumentenverordening vast. Dit kan gezien worden als het einde van een ontwikkeling, die in het Monumentenjaar 1975 begon. Tegelijkertijd werd er echter ook op 12 februari jl. een ontwikkeling in gang gezet. Waar die zal eindigen, is op dit moment moeilijk te voorspellen, zeker niet gezien de wijzigingen die er in het beleid op rijksniveau te verwachten vallen. Maar daarover straks meer. Waarom nu een nieuw provinciaal monumentenbeleid in Brabant? De belangstelling voor de monumentenzorg in Brabant is de laatste jaren sterk toegenomen, niet in het minst door de activiteiten die er landelijk en provinciaal zijn ontplooid in het Monumentenjaar 1975. Sedertdien hebben Provinciale Staten de wens te kennen gegeven een meer zelfstandig – en dus minder van het Rijk afhankelijk – monumentenbeleid voor te staan. De voorbereiding van dat nieuwe beleid vroeg echter veel moeite en tijd.

De eerste stap was de provinciale steun voor de Stichting Monumentenwacht Noord-Brabant, die in 1975 werd opgericht. Een tweede aanzet was, dat de provincie

Voormalig Seminarie Beekvliet te St. Michielsgestel. Na een verzoek van Heemschut is het Rijk overgegaan tot plaatsing van het gebouw op de Monumentenlijst.

startte met een cultuurhistorische inventarisatie van onroerende goederen in Brabant. In 1978 werden drie krachten op part-time basis voor dit werk aangetrokken. Deze medewerkers worden begeleid door de Inventarisatiecommissie Brabantse Monumenten. Het belangrijkste resultaat van dat Monumentenjaar 1975 is ongetwijfeld de totstandkoming geweest van een provinciale monumentennota 'Monumentenzorg in Brabant' en de vaststelling door Provinciale Staten van een provinciale monumentenverordening en een nieuwe subsidieregeling.

KNELPUNTEN

Hoe is dat nieuwe beleid ontstaan?

Allereerst is er een aantal knelpunten in het op dat moment gevoerde beleid op een rijtje gezet.

1. het systeem van koppelsubsidiëring. De provincie zat met handen en voeten gebonden aan het rijk. Had het rijk een bepaald subsidiebedrag uitgekeerd, dan volgde de provincie automatisch.

2. de financieringsmethodiek. De provincie besloot pas tot subsidiëring van monumentenrestauraties nadat het rijk en de gemeente een beslissing hadden genomen.
3. de omvang van de rijksmiddelen. Deze hielden en houden geen gelijke tred met het

Straatmeubilair aan de Stationsstraat te Boxtel.

sterk toenemend aantal aanvragen voor restauratiesubsidies (in tegendeel zelfs!). Hierdoor bleven met name bij de provincie Noord-Brabant voor restauraties gereserveerde middelen onbenut, terwijl de behoefte daaraan evident was.

4. de toekenningsmethodiek door de Rijksdienst voor de Monumentenzorg. Bij het toekennen van restauratiesubsidies was er sprake van een zekere 'willekeur', althans er ontbrak een meerjarenprogramma.

5. het curatieve beleid van de rijksoverheid.

Er wordt onvoldoende ingespeeld op de kern van de monumentenzorg, te weten het onderhoud van monumenten.

Deze knelpunten vroegen om een andere aanpak van het provinciale monumentenbeleid. Daarbij hebben Gedeputeerde Staten onderscheid gemaakt tussen een nieuw beleid op langere termijn, en een nieuw beleid op kortere termijn. Op de langere termijn wordt een verregaand gedecentraliseerd beleid gewenst geacht. Voorts zal de preventieve monumentenzorg alle aandacht moeten krijgen.

WIJZIGINGEN

Op de korte termijn heeft het provinciaal bestuur op de volgende wijze veranderingen willen aanbrengen in het monumentenbeleid: – vaststelling van een *provinciale monumentenverordening*:

Deze verordening is ter goedkeuring voorgelegd aan de Kroon en zal in werking treden, nadat die goedkeuring is verkregen. Artikel 32, lid 1, van de Monumentenwet geeft provinciale en gemeentebesturen de bevoegdheid tot het maken van provinciale en gemeentelijke verordeningen. Op deze wijze hebben lagere overheden de mogelijkheid gekregen monumenten, die niet onder de werking van de wet vallen, zelf te beschermen. Panden, die voor de provincie Noord-Brabant van belang zijn, zullen op de provinciale lijst geplaatst kunnen worden en zodoende beschermd worden. Het beschermen van panden van 'lokale betekenis' zien Gedeputeerde Staten als een taak van de gemeenten. Het zal nog heel wat hoofdbreken kosten om criteria vast te stellen, aan de hand waarvan bepaald kan worden welke panden wel en welke panden niet van 'lokale betekenis' zijn. De – nog in te stellen – provinciale monumentencommissie zal zich hierover gaan buigen. En daarmee spreken we dan tevens over een tweede gevolg van het nieuwe beleid.

– De instelling van een *provinciale monumentencommissie*. Deze commissie zal Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant op verzoek of eigener beweging van voorlichting en advies dienen terzake van de toepassing van de Monumentenwet, van de provinciale monumentenverordening en over de uitvoering van de – hieronder te bespreken – subsidieregeling 'restauratie, onderhoud en aankoop monumenten 1982, provincie Noord-Brabant'.

De sinds enige jaren plaatsvindende inventa-

risatiewerkzaamheden zijn in hoofdzaak bedoeld als basismateriaal voor deze commissie. Aan de hand van de – reeds aanwezige en nog te maken – inventarisatierapporten zal de commissie kunnen komen tot de opstelling van een aantal toetsingscriteria. Aan de hand van deze criteria zal bepaald moeten worden of een pand al dan niet voor plaatsing op de provinciale lijst in aanmerking komt. Ook zullen de inventarisatierapporten de commissie een houvast bieden bij de uitvoering van al haar overige taken.

Zodra de provinciale monumentencommissie met haar activiteiten gaat beginnen, zal de eerdergenoemde Inventarisatiecommissie Brabantse Monumenten ophouden te bestaan.

– Een derde wijziging in het tot voor kort gevoerde beleid is de vaststelling geweest van de *subsidieregeling 'restauratie, onderhoud en aankoop monumenten 1982, provincie Noord-Brabant'*.

Uit deze regeling blijkt duidelijk dat in Brabant de meeste waarde wordt gehecht aan preventieve monumentenzorg. Het accent ligt op de subsidiëring van onderhoudskosten van zowel bepaalde rijksmonumenten als panden, die niet van plaatselijke betekenis zijn. Ook kan er een subsidie worden toegekend voor het regelmatig laten draaien van molens.

PRAKTIJKERVARING

De praktijk zal nu moeten leren, wat de effecten zullen zijn van dit nieuwe provinciale monumentenbeleid.

De vinger moet nauwlettend aan de pols gehouden worden. Dit is ook een eis die Provinciale Staten hebben gesteld. Er zijn immers in het rijksmonumentenbeleid grote veranderingen op til, die zeker ook consequenties zullen hebben voor de diverse provincies. In januari 1982 heeft Staatssecretaris de Boer zijn voorlopige standpuntbepaling bekend gemaakt met betrekking tot het rapport-Van de Bunt over de monumentenzorg. Uit deze standpuntbepaling wordt in ieder geval duidelijk, dat de Staatssecretaris zeker geen *beschermende* taak voor de provincies ziet weggelegd. Wel vindt hij het een taak van de provincies om 'in het kader van het ruimtelijk beleid (streekplannen en toetsing bestemmingsplannen) na te gaan of in voldoende mate aandacht wordt gegeven aan de veiligstelling van (cultuur-)historische waarden'. Ook acht hij het van belang dat de provincie 'coördinerend optreedt op het punt van de monumentenbelangen enerzijds en de belangen van natuur- en landschapsbescherming anderzijds'.

Het is duidelijk – en ook gewenst – dat de rijksoverheid op monumentenzorggebied een nieuwe koers gaat varen. Onduidelijk is nog, wat de exakte gevolgen daarvan zullen zijn voor provincies en gemeenten.

Mede met het oog hierop moet ook het Brabantse monumentenbeleid gezien worden als een beleid in ontwikkeling.

Mw. drs. F. M. C. Witmer
Medewerkster Monumentenzorg N. Brabant

Religieus monument aan de Nieuwstraat te St. Michielsgestel.

foto's: W. van Leeuwen.

De nota 'Monumentenzorg in Brabant' met daarin opgenomen de provinciale monumentenverordening en de nieuwe subsidieregeling kan worden aangevraagd bij de afdeling Voorlichting van de Provinciale Griffie (tel. 073-125454, st. 2511).

Prijs: f 20,-

Heemschutdag 11 september 1982

Voor de Heemschutdag, die zaterdag 11 september a.s. in N. Brabant (bezoeken aan Breda en Bergen op Zoom) wordt gehouden, heeft zich reeds een groot aantal deelnemers gemeld.

U kunt zich echter nog opgeven door overschrijving op postgironummer 124 326 t.n.v. Bond Heemschut, Amsterdam, onder vermelding van 'Heemschutdag.' De kosten bedragen f 30,- voor leden; f 35,- voor introducté(e)s; f 20,- voor jeugdleden en geïnteresseerde jongeren.

Het programma van de Heemschutdag staat in het juni-nummer blz. 87. Wie er zeker van wil zijn, dat het maximum aantal deelnemers nog niet is bereikt, doet er goed aan alvorens te giren eerst even het secretariaat van Heemschut op te bellen: 020-225292.